

83172 - روش غسل کامل و حداقل غسل واجب

سوال

من به این صورت پس از عادت ماهیانه غسل می‌کنم: ۱. در دل نیت طهارت می‌کنم و چیزی به زبان نمی‌آورم. ۲. زیر دوش می‌ایستم و آب را بر روی همه‌ی بدنم می‌ریزم. ۳. حمام می‌کنم و همه‌ی بدن را با استفاده از لیف و صابون می‌شویم، به علاوه شرمگاه و اطراف آن. ۴. موی سرم را کاملاً با شامپو می‌شویم. ۵. پس از آن با آب همه‌ی آثار صابون و شامپو را می‌شویم و سپس آب را سه بار بر سمت راست و سپس سه بار بر سمت چپ می‌ریزم. ۶. سپس وضو می‌گیرم. اخیراً دانسته‌ام که در غسل ترتیب صحیح را انجام نداده‌ام. خواهشمندم بگویید آیا این غسلی که سال‌های گذشته انجام می‌دادم درست است یا خیر؟ و اگر درست نیست بگویید برای جبران این اشتباهی که سال‌هاست تکرار کرده‌ام چه باید بکنم؟ و آیا نماز و روزه‌ای که این همه مدت می‌گرفتم باطل است و قبول نیست؟ و اگر اینطور است برای اصلاح چکار باید انجام دهم؟ همینطور خواهش می‌کنم روش صحیح غسل از حیض و جنابت را توضیح دهید.

پاسخ مفصل

اولاً:

غسلی که انجام داده‌اید صحیح و الحمدلله کافی است، اما برخی از سنت‌ها را انجام نداده‌اید که تاثیری بر صحت غسل ندارد.

بیان آن چنین است که غسل بر دو نوع است: غسل کافی (حداقل غسل) و غسل کامل. در غسل کافی انسان تنها واجبات را انجام می‌دهد و مستحبات و سنت‌ها را انجام نمی‌دهد، به این صورت که نیت طهارت کرده و سپس آب را به هر روشی به همه جای بدنش می‌رساند، چه زیر دوش آب بایستد و چه وارد دریا یا استخر شود، به همراه زدن آب در دهان و بینی.

اما غسل کامل یعنی آنکه مانند عمل رسول الله - صلی الله علیه وسلم - را انجام دهد و همه‌ی سنت‌ها غسل را به جای آورد.

از شیخ ابن عثیمین درباره‌ی روش غسل پرسیده شد؛ ایشان گفتند:

«روش غسل به دو صورت است:

روش اول: روش واجب (حداقل غسل) که یعنی آب را به همهی بدنش برساند و مضمضه و استنشاق نیز جزو آن است، پس هر گاه آب را به هر روشی به همهی بدنش برساند، حدث اکبر (جنابت) او رفع شده و طهارتش کامل گشته زیر الله متعال می فرماید:

﴿وَإِنْ كُنْتُمْ جُنُبًا فَأَطَهَّرُوا﴾ [مائده: ۶]

(و اگر جنبید خود را پاک کند [و غسل نمایید]).

روش دوم: روش کامل، یعنی مانند پیامبر. صلی الله علیه وسلم. غسل نماید، و هر گاه خواست غسل کند نخست دستانش را تا مچ می شوید سپس شرمگاه خود و آثار جنابت را می شوید و سپس وضوی کامل می گیرد و سپس سرش را سه بار با آب می شوید و سپس بقیه ی بدن را. این روش غسل کامل است» (فتاوی اُرکان الإسلام: ۲۴۸).
ثانیا:

میان غسل جنابت و غسل حیض تفاوتی نیست جز آنکه چنگ زدن به موها در غسل حیض استحباب بیشتری از غسل جنابت دارد، و همینطور مستحب است که در غسل حیض در محل حیض از خوشبویی استفاده کند.
مسلم (۳۳۲) از عائشه. رضی الله عنها. روایت کرده که اسماء. رضی الله عنها. از پیامبر. صلی الله علیه وسلم. درباره ی غسل حیض پرسید، ایشان فرمود: «یکی از شما آب و سدر خود را برمی دارد و به خوبی وضو می گیرد، سپس آب بر سر خود می ریزد و آن را به شدت چنگ می زند تا آنکه به ته موهایش برسد، سپس تکه پارچه [یا پنبه ای] عطرآگین برمی دارد و آن را پاک می کند» اسماء گفت: چطور با آن پاک می کند؟ فرمود: «سبحان الله! با آن پاک می کنی!» سپس عائشه گویی که انگار می خواست آن را پنهان کند [و دیگران نشوند، به آن زن] گفت: اثر خون را.

و از ایشان درباره ی غسل جنابت پرسید، پس فرمود: «آب برمی دارد و به خوبی وضو می گیرد و سپس [آب] بر سرش می ریزد و چنگ می زند تا به ته موهایش برسد و سپس بر آن آب می ریزد».

سپس عائشه می گوید: بهترین زنان، زنان انصارند، حیا مانع شان نمی شد که در دین فقیه شوند.

اینجا پیامبر. صلی الله علیه وسلم. در مورد چنگ زدن مو و استفاده از خوشبویی میان غسل حیض و غسل جنابت تفاوت قائل شده.

ثالثا:

گفتن بسم الله به هنگام وضو و غسل نزد جمهور فقها مستحب است و حنابله آن را واجب دانسته اند.

شیخ ابن عثیمین . رحمه الله . می گوید: «گفتن بسم الله در مذهب [احمد] مانند وضو واجب است، و نصی در این باره نیست اما گفته اند: چون در وضو واجب شده پس من باب اولی در غسل واجب است زیرا [غسل] طهارت اکبر است.

اما قول صحیح این است که واجب نیست، نه در وضو و نه در غسل» (الشرح الممتع).

رابعا:

مضمضه و استنشاق در غسل لازم است، چنانکه مذهب حنفیه و حنابله بر آن است.

نووی . رحمه الله . در بیان اختلاف در این زمینه می گوید: «مذاهب علما درباره ی مضمضه و استنشاق چهار مذهب است:

یکی اینکه: این دو در وضو و غسل سنت است و این مذهب ما [شافعیان] است.

و مذهب دوم: این است که این دو در وضو و غسل واجب، و شرط صحت است که این از احمد مشهور است.

و سوم اینکه: این دو در غسل واجب است نه در وضو، و این قول ابوحنیفه و اصحاب اوست.

و چهارم: این است که استنشاق در وضو و غسل واجب است، نه مضمضه، و این روایتی از احمد است و ابن منذر می گوید: من بر این قول هستم» به طور مختصر از (المجموع: ۱/ ۴۰۰).

قول راجح و صحیح تر، قول دوم است یعنی وجوب مضمضه و استنشاق در غسل و اینکه این دو شرط صحت غسل هستند.

شیخ ابن عثیمین . رحمه الله . می گوید: «برخی از علما گفته اند: غسل بدون این دو صحیح نیست، مانند وضو. و گفته شده: بدون این دو صحیح است.

اما درست قول اول است؛ زیرا خداوند متعال می فرماید:

﴿فَاطَّهَّرُوا﴾ [مائده: ۶]

(پس خود را پاک سازید)

که این شامل همه ی بدن می شود و داخل بینی هم بخشی از این بدن است که باید پاک شود. برای همین پیامبر . صلی الله علیه وسلم . در وضو امر به پاک کردن آنان نموده چرا که داخل در ﴿فَاغْسِلُوا وُجُوهَكُمْ﴾ [مائده: ۶]

است. و اگر این دو داخل در صورت باشد که در وضو شستنش واجب است، در غسل نیز داخل اند زیرا شستن در غسل تاکید بیشتری دارد» (الشرح الممتع).

پنجم: اگر در گذشته به علت ندانستن حکم مضمضه و استنشاق یا با استناد به کسانی که واجبش نمی دانند این کار را انجام نمی دادید، غسلتان صحیح است و نمازی که با این غسل خوانده اید هم درست است و لازم به اعاده اش نیست، زیرا همانطور که گذشت اختلاف علما درباره ی حکم مضمضه و استنشاق قوی است.

خداوند همه را برای آنچه خشنودی اوست توفیق دهد.

والله اعلم.